

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

(повне найменування закладу вищої освіти)

Філологічний факультет

(назва інституту/факультету)

Кафедра

Філософії та культурології

(назва кафедри)

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Соціологія культури

(назва навчальної дисципліни)

вибіркова)

Освітньо-професійна програма **Соціальне забезпечення**

(назва програми)

Спеціальність **232 соціальне забезпечення**

(вказати: код, назва)

Галузь знань **23 соціальна робота**

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти **бакалаврський**

(вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-науковий))

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання **українська**

(вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробники:

к.і.н., доцент Гнатчук О.С.

(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Профайл викладача (-ів)

[http://www.sociology.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data\[3719\]\[caf_pers_id\]=717&commands\[3719\]=item](http://www.sociology.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data[3719][caf_pers_id]=717&commands[3719]=item)

Контактний тел. 0372584703

E-mail: o.gnatchuk@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle система Moodle

Консультації

Очні консультації: вівторок та середа з 14 до 15

Онлайн-консультації: вівторок - середа з 14-15

1.Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Культура як суспільний елемент реагує на всі зміни, що відбуваються у соціумі, здійснює певний вплив на нього, формуючи і визначаючи значну кількість соціальних процесів. В нових соціальних умовах спеціалізовані сфери культури (мистецтво, культурно-дозвільна мережа та ін.), набувають нового змісту і форми. Соціальний розвиток людини, „входження” людини до суспільства у процесі соціалізації можливий лише через культуру.

В умовах сьогодення змінилася роль і значення культурного чинника соціокультурної сфери розвитку суспільства, його прогресу. Тому важливого значення у структурі соціологічного знання набуває і соціологія культури. Культура покликана окреслювати проблеми культурної модернізації, методологічно обґрунтовувати соціологічні виміри нової соціокультурної реальності взагалі та сучасної української культурної реальності зокрема.

2.Мета навчальної дисципліни - розкрити місце і роль культури в системі суспільства, її співвіднесеність із суспільними явищами, її побудову та функціонування в різних прошарках суспільства, соціальний зміст і значення культури в різні історичні епохи та в різних політичних контекстах, принципи й методи аналізу культури як суспільного явища, цілі й можливості соціокультурного аналізу суспільства, умови, завдання й межі здійснення культурної політики.

3. Пререквізити. Здобувач вищої освіти має вивчити до початку або разом із цією дисципліною курси, що підвищують ефективність засвоєння курсу: «Соціологія», «Філософія», «Соціологія громадської», «Соціальна робота: історія, теорія, практика», «Методика соціально-виховної роботи», «Історія України», «Управління соціальною сферою».

4. Результати навчання

Внаслідок вивчення дисципліни, студенти повинні знати та вміти:

знати специфіку культури як явища сучасної цивілізації, проблематику вивчення культури як направлення в історії соціології.;

розуміти характер основних проблем, методологічні особливості принципів соціології постмодернізму, історичні чинники їх смислової трансформації, філософські, історичні і теоретичні передумови формування постмодерністської когнітивної перспективи в соціології.;

вміти здійснювати компаративний аналіз ідей та методологічних принципів соціології культури різних її напрямів, аналізувати соціологічну проблематику культурного теоретизування, впливу культури на соціологічну методологію.

Компетентності:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК 6. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово у професійній діяльності.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 10. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

СК 1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави;

СК 5. Здатність до співпраці у міжнародному середовищі та розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.

СК 13. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів у професійній діяльності;

СК 14. Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері;

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН 1. Використовувати усну та письмову комунікацію українською мовою для здійснення професійної діяльності та спілкуватися іноземною мовою на рівні, достатньому для навчання та професійної діяльності;

ПРН 2. Ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства та прояви соціально-економічних проблем у різних категорій населення;

ПРН 7. Використовувати базові знання про принципи державної соціальної політики та шляхи соціального забезпечення населення;

ПРН 15. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки;

ПРН 17. Пояснювати актуальні процеси у соціальній сфері та соціальному забезпеченні;

5. Опис навчальної дисципліни

Опис змістових модулів

Змістовий модуль I. СОЦІОЛОГІЯ, ЇЇ РІЛЬ У ПІЗНАННІ СУСПІЛЬСТВА ТА ОСОБИСТОСТІ

Поняття про соціологію, її об'єкт та предмет. Значення знань з соціології для майбутніх фахівців соціальної роботи. Особливості аналізу соціологічної інформації. Обробка соціальної інформації та її різновиди. Поняття про суспільство та його ознаки. Підсистеми суспільства: соціальні інститути, соціальні організації, соціальні спільноти. Поняття про соціальну структуру. Елементи соціальної структури: соціальні групи, статуси, ролі, соціальні інститути. Стратифікація як розшарування суспільства. Критерії соціальної стратифікації. Соціальна мобільність, її форми та характеристики. Поняття соціальної маргінальності. Поняття про соціальний процес. Класифікація соціальних процесів: кооперація (співробітництво), суперництво (конфлікт, антагонізм), пристосування (акомодація, асиміляція, амальгамізація), підтримання кордонів. Різновиди соціальних процесів: за ступенем загальності – глобальні, загальні, особливі, окремі; за розвитком – організуючі, дезорганізуючі, прогресу, регресу; за переміщенням – процеси мобільності, міграційні процеси (політичні, сезонні, маятникові); за рівнем системи – асоціативні – пристосування, зближення, зрівнювання, об'єднання; десоціативні – суперництво, опозиція, конфлікт. Причини, рівні та характер соціальних змін. Види соціальних змін. Конфлікт як прояв соціальних відносин.

Змістовий модуль 2. КУЛЬТУРА ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ.

Культура і суспільство. Культура і людська природа. Основні підходи до визначення культури. Аспекти культури. Соціальні функції культури. Формування систематичних наук про культуру. Об'єкт і предмет соціології культури. Структура культури. Мови культури. Природна мова як елемент культури. Цінності. Норми. Традиції, звичаї, ритуали. Міф та ідеологія. Техніка і технологія. Культурна єдність суспільства. Внутрішня різноманітність культури окремого суспільства. Види культури. Субкультури і контркультури. Основні форми культури. Різноманітність культур в масштабах людства та проблема їх типологізації.

Тема 6. Види, форми та типи культур		2	2									
Тема 7. Культура і соціальна структура.		2	2									
Тема 8. Соціокультурні ідентичності в контексті глобалізаційних перетворень		2	2									
Разом за ЗМ 2		8	8									
Усього годин		15	15									

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи.

№ з/п	Назва теми
1.	Міждисциплінарні зв'язки і сучасна проблематика соціології культури.
2.	Представники соціології культури в українській науковій думці.
3.	Тема соціокультурної динаміки у контексті соціології культури.
4.	Наукові підходи вивчення соціальної реальності.
5.	Проблема взаємодії культури та суспільства. 9
6.	Соціальна система освіти та науки як форма самозбереження суспільства.
7.	Зміст концепту «повсякденність» у контексті проблеми соціальної реальності.
8.	Соціологія культури у системі соціологічного знання.
9.	Напрямки розвитку сучасної соціології культури.
10.	Структура і типи культур.
11.	Основні методи виявлення культурних явищ та процесів.
12.	Об'єкти соціологічного вивчення культурної діяльності.
13.	Соціальний та культурний досвід та їх основні ознаки.
14.	Соціально-практична природа функцій культури.
15.	Поняття-показники та їх інструментальна роль в соціології культури.
16.	Сучасна українська культурна реальність.
17.	Проблема створення культурного моніторингу.

* ІНДЗ – для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни за рішенням кафедри (викладача).

6. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю

Формами поточного контролю є :

усна чи письмова (тестування, есе, реферат, творча робота, лабораторна робота) відповідь студента та ін.

Формами підсумкового контролю є екзамен

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання:

- контрольні роботи;
- стандартизовані тести;
- реферати;
- есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- контрольні роботи;

«А» ставиться у разі, якщо студент:	постійно готувався до занять згідно з програмою дисципліни; • глибоко та всебічно розкривав зміст питань, використовуючи додаткову літературу; • показав уміння формулювати висновки, узагальнювати та аналізувати навчальний матеріал; • продемонстрував уміння формулювати власну точку зору та аргументовано доводити її; • переконливо та логічно викладав матеріал, проявляв творчий підхід до виконання індивідуального науково-дослідницького завдання; належним чином виконував завдання для самостійної роботи; допускав при усних відповідях та тестуванні окремі незначні неточності; добре виконав завдання модульного контролю.
«В» ставиться у разі, якщо студент:	• розкривав згідно з програмою дисципліни зміст питань, використовуючи додаткову літературу; робив узагальнення та висновки з окремих питань; виконував завдання для самостійної роботи; • при усних відповідях не завжди повно й аргументовано викладав матеріал, а при тестуванні мали місце окремі неточності; • не проявив творчий підхід до виконання індивідуального науково-дослідницького завдання; добре виконав завдання модульного контролю.
«С» ставиться у разі, якщо студент:	• розкривав згідно з програмою дисципліни зміст питань, але недостатньо й не завжди використовував додаткову літературу; формулював висновки з окремих питань практичних занять; • не проявляв належної активності на практичних і семінарських заняттях; • брав участь у виконанні індивідуального науково-дослідницького завдання, але продемонстрував недостатній рівень наукової культури; виконав завдання модульного контролю, але допускав окремі неточності при усних відповідях, тестуванні.

«D» ставиться у разі, якщо студент:	відповідав на окремі питання, які обговорювалися; формулював висновки з окремих питань; • при підготовці до практичних занять майже або й зовсім не використовував додаткову літературу; не проявляв активності на практичних заняттях; частково виконав завдання для самостійної роботи; • не виконав належним чином індивідуальне науково-дослідницьке завдання; • при виконанні завдань модульного контролю допустив багато неточностей або декілька грубих помилок.
«E» ставиться у разі, якщо студент:	відповідав на окремі питання, які обговорювалися; • допускав численні неточності при усних відповідях, демонструючи лише репродуктивний рівень засвоєння навчального матеріалу без його осмислення, • не вмів сформулювати свою позицію, проаналізувати або порівняти різні точки зору на проблему; • недостатньо використовував основну літературу й майже бо зовсім не використовував додаткову; • не проявляв активності на практичних заняттях, старанності при виконанні завдань для самостійної роботи; виконав окремі завдання для самостійної роботи; • не виконав належним чином індивідуальне науково-дослідницьке завдання; • погано виконав завдання модульного контролю, з численними помилками та неточностями.
«Fx» ставиться у разі, якщо студент:	поверхнево розкривав зміст питань, які розглядалися; допускав суттєві помилки при усних та письмових відповідях; поверхнево ознайомився з рекомендованою літературою; частково виконав завдання для самостійної роботи; не проявляв активності на практичних заняттях; допускав принципові помилки під час виконання завдань; не виконав завдання модульного контролю.
«F» ставиться у разі, якщо студент:	поверхнево розкривав зміст питань, які розглядалися; • допускав суттєві помилки при усних та письмових відповідях, тестуванні; не ознайомився з рекомендованою літературою; не виконав завдання для самостійної роботи; не виконав індивідуальне науково-дослідницьке завдання; не проявляв активності на практичних заняттях; • на підсумковому занятті не вмів відтворити зміст окремих питань, передбачених програмою дисципліни; не виконав завдання модульного контролю.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)			Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	всього	40	100

T1	T2	T3	T4		T5	T6	T7	T8				
8	8	8	6		9	7	7	7		60		

(курсний проєкт (робота))

Виклад та розуміння основних положень змісту роботи	Презентація змісту роботи	Захист роботи	Сумарна к-ть балів
до 30	до 30	до 40	100

5. Рекомендована література

Основна:

1. . Сорока Ю. Г. Соціологія культури : навч.-метод. посіб. / Ю. Г. Сорока. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2015. – 135 с.
2. Болотова В. О. Соціологія культури : конспект лекцій для студентів спеціальності 054 «Соціологія». Харків : НТУ «ХПІ», 2017. С. 6–15. URL :http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/31594/1/prohramy_2017_Sotsiologhiia_kultury.pdf
3. Болотова В.О. Навчально–методичний посібник «Конспект лекцій з дисципліни «Соціологія культури» для студентів денного відділення, що навчаються за напрямом «Соціологія» – Х. : НТУ«ХПІ», 2014. – 75 с.
4. Злобіна О. Традиціоналізм та інновація в українському вимірі / О. Злобіна, В. Тихонович // Соціологія : теорія, методи, маркетинг. – 2006. – № 4. – С. 69 – 93.
5. Культура – суспільство – особистість: Навчальний посібник \ за ред.. Л.Скокової. К., 2006. 396 с.
6. Культурологія: теорія та історія культури : навч. посіб. / За ред. І.І. Тюрменко, О.Д. Горбула. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 368 с.
7. Лобанова А.С., Грабовець І.В., Кучерявенко Л.В. Соціологія культури: Навчально-методичний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2008. 131 с.
8. Паращевін М. Соціокультурні зміни в контексті глобальних процесів очима населення України / М. Паращевін // Соціологія : теорія, методи, маркетинг. – 2005. – № 3. – С. 194 – 206.
9. Покулита І.К. Соціологія культури для бакалаврів напряму підготовки 6.030101 „Соціологія”. Навчальний посібник. К.: Арістей, 2011. 136 с. Ч
10. Ручка А.О., Танчер В.В., Сорока Ю.Г. Соціологія культури в новому тисячолітті: навчально–методичний посібник для авикладачів та студентів / А.О. Ручка, В.В. Танчер, Ю.Г. Сорока. – Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2002. – 160 с.
11. Соціологія культури: навч. посібник / О. М. Семашко, В. М. Піча, О. І. Погорілий та ін. / за ред. О. М. Семашка, В. М. Пічі. – Київ: Каравелла, Львів: Новий Світ-2000, 2002. – 334 с.
12. Черниш Н. Соціологія : курс лекцій / Н. Черниш. – Л. : «Кальварія», 2004. – 460 с.
13. Черниш Н., Ровенчак О. Соціокультурний підхід в соціогуманітарних науках: обмін смислами // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2005. № 4. С. 92–103;
14. Шостка С. Механізм культурної дифузії / С. Шостка // Соціологія : теорія, методи, маркетинг. – 2005. – № 3. – С. 142 – 163.
15. Юрій М. Соціологія культури: навч. посібник / Ф. Юрій. – Київ: Кондор, 2006. – 302 с.

Додаткова:

1. Pieterse Jan Nederveen. Globalization and Culture: Global Melange. – New York: Rowman & Littlefield Publishers, 2015. – 236 pages.
2. Pieterse Jan Nederveen. Multipolar Globalization: Emerging Economies and Development. – London and New York: Routledge, 2017. – 264 pages.
3. Scholte Jan Aart. Globalization: A Critical Introduction. – New York: Palgrave Macmillan, 2005. – 400 pages.
4. Sklair Leslie. The Transnational Capitalist Class. – Oxford: Wiley-Blackwell, 2000. – 352 pages.
5. Standing Guy, Petar Jandric. Precariat, education and technologies: Towards a global class identity // Policy Futures in Education. – 2015. – Vol. 13. – Issue 8. – Pp. 990–994.
6. Urry John. Global Complexity. – Cambridge: Polity Press, 2003. – 172 p.
7. Гіденс Ентоні. Нестримний світ: Як глобалізація перетворює наше життя. – К.: Альтерпрес, 2004. – 100 с.
8. Дарендорф Ральф. У пошуках нового устрою: Лекції на тему політики свободи у ХХІ ст. – К.: Видавничий дім «КМ-Академія», 2006. – 109 с.
9. Канкліні Нестор Гарсія. Уявлена глобалізація. – К.: «Ніка-Центр», 2016. – 256 с.
10. Катаєв С. Консервативні та модернізаційні компоненти соціокультурної трансформації / С. Катаєв // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2000. - №1. – С. 76-81.
11. Культурно-дозвілєві практики як предметна царина сучасної соціології // Культура-суспільство-особистість: навч. посібник / за ред. Л. Скокової. – К., 2006. – С. 275- 313.
12. Мартен Домінік, Жан-Люк Мецжер, Філіп П'єр. Метаморфози світу: Соціологія глобалізації. – К.: Видавничий дім «КМ-Академія», 2005. – 302 с.
13. Піча В. Вільний час: тенденції і проблеми розвитку / В. Піча. – К., 1992. – 106 с.
14. Показники та індикатори дозвілєвої діяльності. варіативність українського соціуму /за ред. Н. Костенко, А. Ручки. –К.: Ін-т соціології НАН України, 2010. – С. 51-70.
15. Ручка А. Ціннісні пріоритети та культурні практики вікових груп / А. Ручка, Л. Скокова // Субкультурна Підготовка візуалізованої презентації / реферату, 8 год. 5 б. (вибірково, під час опитування на семінарі). згідно з електронним розкладом 9 культури.
16. Семашко О. Соціологія мистецтва: навч. посібник / О. Семашко. – Львів: «Магнолія плюс», видавець СПД ФО В. М. Піча, 2006. – 224 с.
17. Скляр С. Соціокультурні трансформації дозвілєвого простору молоді в умовах суспільних перетворень в Україні / С. Скляр // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Staptp/2010_45/files/ST45_32.pdf
18. Соціокультурний вимір художнього життя в Україні // Культура-суспільство-особистість: навч. посібник / за ред. Л. Скокової. – К., 2006. – С. 339-362.
19. Стігліц Джозеф. Ціна нерівності. – К.: Темпора, 2017. – 584 с.
20. Цимбал Тарас. Проблема періодизації процесу глобалізації в сучасній західній соціології // Нова парадигма: [журнал наукових праць]. – Вип. 78. – 2008. – С. 166–177.

Інформаційні ресурси

1. www.useps.org– офіційний сайт українського центру економічних та політичних досліджень ім. Разумкова
2. www.socis.kiev.ua – сайт центру соціальних та маркетингових досліджень (Київ), викладено багатий емпіричний матеріал (результати соціологічних досліджень, публікації центру, статистичні дані).
3. www.sociology.kharkov.ua– SociologyHall, сайт соціологічного факультету ХНУ ім. В. Н. Каразіна.
4. <http://www.socium.info/library.html> – бібліотека соціологічної літератури
5. <http://www.studfiles.ru/all-vuz/879/folder:2208/> - бібліотека соціологічної літератури
6. www.uceps.com.ua/ukr/all/sociology(Архів соціологічних даних Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, м.Київ).
7. www.ukrstat.gov.ua(Статистичні матеріали Держкомстату України)
8. www.sociology.kharkov.ua(Домашня сторінка харківських соціологів)

6. Політика курсу і очікування

Для успішного проходження курсу та складання контрольних заходів необхідним є вивчення навчального матеріалу за кожною темою. Специфіка курсу здебільшого передбачає акцент на розумінні підходів і принципів, ніж запам'ятовування визначень. Кожен студент повинен ознайомитися і слідувати Положенню про академічну доброчесність Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Статуту і Правил внутрішнього розпорядку Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Зокрема, для успішного засвоєння програмного матеріалу студент зобов'язаний: – не запізнюватися на заняття; – не пропускати заняття, а в разі хвороби надати довідку; – самостійно вивчити матеріал пропущеного заняття; – конструктивно підтримувати зворотній зв'язок на всіх заняттях; – брати активну участь у навчальному процесі; – своєчасно і акуратно виконувати завдання для самостійної роботи; – відключити мобільний телефон під час занять; – бути терпимим і доброзичливим до однокурсників та викладачів; – участь у контрольних заходах (поточний контроль, модульний контроль, контроль самостійної роботи; підсумковий контроль); – будь-яке копіювання або відтворення результатів чужої праці, якщо тільки робота не має груповий формат, використання завантажених з Інтернету матеріалів кваліфікується як порушення норм і правил академічної доброчесності та передбачає притягнення винного до відповідальності, у порядку, визначеному чинним законодавством та Положенням про академічну доброчесність Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Результатом невиконання та / або недотримання правил може бути оцінка «незадовільно»